

Vážení přátelé,

Česká republika jako pokračovatel Československé tradice oslavila právě v uplynulém roce 85. výročí svého založení, své novodobé historie. Historie, jež převážně probíhala v dějinně nabytém 20. století. Století dvou světových válek, hospodářských a politických krizí, železných opon, závodů ve zbrojení, zásadních změn politických zřízení. Století obrovského ekonomicko-technického pokroku, dozrávání demokracie a svobody v novém chápání naší doby. Všechny tyto změny pocítoval a zažíval celý svět, který postupně ztrácel svou velikost a jednotlivé kontinenty a státy; jež na nich leží, svou politickou teritoriálnost a uzavřenost.

Již od úplného začátku naší novodobé historie bylo zřejmé, že je pro nás nezbytné najít své místo v evropské a světové politice a stanovit si reálné cíle a prostředky k jejich dosažení. Lze pouze konstatovat, že se našim tehdejším vůdcům tento krok povedl a že si mnohonárodnostní Československá republika našla svoje pevné místo v tehdejší světě.

Během let naší předci a posléze i my jsme zažívali osobně politické změny oněch 85 let. Mnohdy to byly historické mezinárodní politické přelomy, které bohužel nemůže národ naší velikosti ovlivnit. Ačkoli již nyní existuje spousta definic té doby; mnohdy vyhraněných, je zřejmá jedna pravda, že stejně tak jako my nyní hodnotíme dobu předešlou, bude někdo jiný za pár let hodnotit tu naši. Hodnotit, v jaké

JOSEF ČAPEK: Lidé z velké části jsou světu prospěšní a jsou i jeho ozdobou. Ale jsou i z té druhé části. Jaká úleva pro tento svět, když z jeho počtu ubude.

Před námi je plesová sezóna a nutno dodat, že se do organizování českých plesů či společenských večerů zapojují další regionální organizace Českého spolku na Slovensku.

Jistě by bylo zajímavé zjistit, zda za první republiky organizovali Češi působící ve východní části společného státu české plesy nebo tradiční šibřinky. Po rozdělení federativní republiky uspořádala první český ples v samostatném Slovensku košická regionální organizace Českého spolku na Slovensku. Přestože kromě dvou nadšenkyň žádný další člen výboru nesdílel viru v úspěch a zájem Košičanů o ples, výsledek byl nečekaně dobrý. Vyprodal se celý Dům umění a lidé k ránu odcházeli spokojeni a v dobré náladě. Na tomto prvním českém plese byl položen i základ tradice kulturního programu, který návštěvníci zhlédnou v koncertním sále, tedy v jiných než plesových prostorách. Od té doby košická organizace pořádá ples každý rok, letos již po jedenácté a každý rok je prodáno více než 530 míst, tančí se při třech hudbách a při půlnoční tombole se raduje kolem padesátky šťastných výherců.

Desátý český ples letos připravuje bratislavská regionální organizace. V konkurenci velkolepých bratislavských plesů, na kterých se zúčastňuje mnoho celebrit, to organizátoři nemají lehké. Mnohem hůře se shánějí finance od sponzorů na zaplacení pronájmu místnosti, za hudbu či plesový program,

dobře jsme žili, jací jsme byli, v co jsme věřili a co jsme ctili za hodnoty. Hledat pevné pilíře, které dělájí národ národem, které mu dávají vnitřní sílu a naplnění. Vždyť důležitějším než čím jsme, je fakt kdo a jací jsme.

Jestliže mluvím o národu, myslím tím jednotlivé lidi. Občany naší krásné vlasti, jež žijí na jejím území, ale i mimo něj. Jejich obyčejný každodenní život, jejich starosti, jejich radosti. To oni, to my, to vy, vytváříme naši přítomnost a budoucnost.

Český národ byl a je národem, který ctil své předky, hrdiny a své tradice. Po mnoha letech se opět ocitl v situaci hledání cílů a prostředků. Za pár měsíců dojde k naplnění jednoho z těchto cílů. Česká republika vstoupí 1. května 2004 do Evropské unie. Uzavře tím velmi náročnou etapu přeměn, která se dotkla všech oblastí fungování státu a tím pádem neodmyslitelně ovlivnila život každého občana.

Je za námi obrovský kus práce. Faktem však zůstává, že tyto přeměny nás dovedly na startovní čáru naší novodobé historie. Tento rok v květnu se otevře nová etapa historie naší země i našeho národa.

Dovolu mi, abych nám všem zpětně popřál do roku 2004 vykročení pravou nohou. Doufám, že v sobě každý z nás najde evropanství, které tak potřebujeme pro budoucnost. Současně však doufám, že v sobě všichni máme a cítíme češství, historii a krásu našeho národa, jež byl vždy evropským národem, neboť tudy vede naše společná cesta. Musíme cítit, čím jsme, abychom pochopili, čím můžeme být.

Vítězslav Pivoňka
generální konzul

ale přes všechny tyto obtíže - a nutno dodat i menší zájem bratislavských Čechů - se vždy sejde nad 120 hostů, kteří se rádi vidí a rádi si pohovoří v mateřštině. I na tomto plese bývá zajímavý program, který vrcholí tombolou.

Přestože regionální organizace ČSnS Zvolenská Bystrica neoznačuje svoji akci jako český ples, letos tento společenský večer připravuje již po šesté. Neorganizuje ho jen výbor regionální organizace, ale jak prozradila její předsedkyně Ing. Blanka Maňková, letošní akci připravují společně s přáteli z KOČR.

Letos poprvé pořádají český ples také v Trenčíně, i když ani zde nese toto označení. Podle předsedkyně této RO Margity Pokriekové členové výboru nevěří, že by byl o samostatný český ples dostatečný zájem. Proto za spolupořadatele společenského večera přizvali Klub veteránů ozbrojených sil Slovenské republiky, s kterým navázali dobrou spolupráci. Nejen vojáci (ve výslužbě) vědí, že právě Trenčín byl „hlavním městem“ vojenského života na Slovensku a právě zde působilo hodně Čechů.

Nicméně dva české plesy v názvu a dvě společenské akce se spoloorganizátory zrovna neodpovídají vnější propagaci české komunity žijící na Slovensku. Zejména početnější regionální organizace Českého spolku na Slovensku by se o takovéto pozitivní zviditelňování třetí nejpočetnější národnostní menšiny mezi většinovými obyvateli země měly aspoň pokusit.

Česká depeše

* **PODLE** premiéra Vladimíra Špidly by se ČR mohla opět zařadit mezi nejrozvinutější země v Evropě. Pokud se podaří úspěšně uvést v život vládní reformy, měla by se stát jednou z nejspěšnějších zemí z desítky států, které v květnu 2004 vstoupí do Evropské unie. „Za panování Karla IV., kdy jsme byli nejvíce otevřeni Evropě, jsme patřili mezi evropskou extratřídou. Myslím, že ji můžeme být zase,” řekl premiér.

* **SPOR** prezidenta Václava Klause a ombudsmana Otakara Motejla o smyslu instituce veřejného ochránce práv má podle O. Motejla mezinárodní dopad, protože to musí vysvětlovat zahraničním kolegům. Kancelář ombudsmana za tři roky přijala 15 680 podnětů, z nichž vyřídila 14.250. Právníci ombudsmanova úřadu zjistili pochybení v asi tisícovce případů.

* **PRVNÍ** leden jako státní svátek byl zaveden v průběhu roku 2000, následující rok měl premiéru. V českém kalendáři je dalších šest státních svátků - 8. květen (Den osvobození), 5. červenec (Den slovanských věrozvěstů Cyrila a Metoděje), 6. červenec (Den upálení mistra Jana Husa), 28. září (Den české státnosti), 28. října (Den vzniku samostatného československého státu) a 17. listopadu (Den boje za svobodu a demokracii).

* **POMLUVA** bude i nadále trestná. Rozhodla o tom Poslanecká sněmovna, když po několikahodinové rozpravě vrátila hned v prvním čtení skupině poslanců návrh novely, kterou připravili s cílem zrušit trestný čin pomluvy. Nyní je možné pomluvu trestat až dvouletým vězením.

* **VÍCE** než čtvrtina lidí se obává zdražování v roce 2004. Růst cen spotřebitele skutečně čeká, nejprve v lednu a poté v květnu, a to hlavně kvůli růstu DPH a spotřebních daní. V květnu navíc ČR vstoupí do Evropské unie a řada občanů si tento krok spojuje právě s vyššími cenami.

* **V ČR** žije více než dva miliony občanů v důchodovém věku. Podle prognóz demografů by tento počet měl v následujících dvaceti letech stoupnout až na tři miliony. Naopak počet novorozenců klesá.

* **VZBUDIT** zájem návštěvníků galerií i o takzvané nízké umění je záměr pořadatelů nejnovější výstavy v Obecním domě, kde je výstava s názvem Josef Čapek: Nejskromnější umění. Název i koncepce výstavy vychází z Čapkovy souboru esejů z roku 1920. V nich se Čapek věnoval malbě vývěsních štítů, ilustracím levných dobrodružných knížek, starým fotografiím. Přehlídka potrvá do 29. února.

* **PO ČTYŘECH** letech příprav stojí v centru Prahy bronzová socha spisovatele a slavného pražského rodáka Franze Kafky. Svě místo našla v prostoru mezi křesťanským kostelem a židovskou synagogou, jako upomínka na česko-německo-židovský kulturní prostor, kterým Praha dlouho byla.

Rok 2004, jež se má stát důležitým mezníkem v dějinách Evropy, přinese něco jak lidem, kteří vítají – ať už nadšeně nebo eurorealisticky – blížící se vstup České republiky do Evropské unie, tak stoupencům starých pořádků. Česká televize se totiž jako jednu ze svých programových novinek rozhodla zařadit do nabídky druhého programu normalizační Televizní noviny. Myslím ale, že dívat se budou lidé širokého názorového spektra. Vždyť humoru v televizi není nikdy dost.

Jedním z osvědčených bavičů je populární kreslený seriál Simpsonovi. Češi by se v novém roce mohli při jeho sledování pobavit ještě víc, pokud by britského premiéra Tonyho Blaira nadaboval nikoli známý herec, ale někdo z politiků. Deník Mladá fronta Dnes nabídl svým čtenářům možnost rozhodnout hlasováním na internetu o tom, kdo v české verzi seriálu propůjčí Blairovi svůj hlas. V základní nabídce deseti jmen jsou vedle

herců a Karla Gotta také tři politici. Možná uspěje šéf diplomacie Cyril Svoboda nebo ministr vnitra Stanislav Gross. Ovšem zárukou opravdové srandy by byl snad nejen podle mě bývalý premiér Miloš Zeman, jenž je v nabídce rovněž. Hlasování má probíhat do konce ledna. Po jeho skončení zástupce České televize, která české znění seriálu vyrábí, nabídne roli kresleného Tonyho Blaira vítězi anket. Dabovat britského ministerského předsedu, ač ten pronese na obrazovce jen pár vět, nebude žádná podřadná práce. V originálu ho namluvil Blair osobně.

Do seriálu se již „kvalifikovala“ také britská fotbalová hvězda David Beckham. K tomu, aby se Simpsonovi dali do řeči též s nejlepším fotbalistou Evropy za loňský rok, musel by se Pavel Nedvěd chovat jako Beckham a objevovat se spíše ve společenských rubrikách než na sportovních stránkách.

Kapitán loni mimořádně úspěšné české reprezentace hrající v současnosti za italský Juventus Turín vyhrál tradiční anketu časopisu France Football těsně před Vánoce a stal se tak po jednaačtyřiceti letech po Josefu Masopustovi druhým Čechem, kterému se dostalo tohoto ocenění.

Nedvěd byl dokonce poctěn i tím, že byl pověřen předněst novoroční přídělek na obrazovce televize Nova. Tradiční novoroční projev hlavy státu, kterou je už skoro rok Václav Klaus, tentokrát nebyl natočen dopředu. A historicky první přímý přenos novoročního projevu prezidenta republiky nebyl monopolní záležitostí veřejnoprávní televize, dívat se mohli i diváci již zmiňované soukromé televize.

Na dálku si tak mohla připsat s prezidentem velká

čerstvý emigrant a ne jako člověk, jenž je neustále vystaven šikaně estébáků.

Kdovi čím svažil své vyprahlé hrdlo na Nový rok expremiér Zeman. Předpokládám, že si prezidentův projev nenechal ujít, když ten krátce před Vánoce prohlásil, že Zeman „poškodil Českou republiku možná víc než kdokoli jiný“. **Prezident tedy zatím, jak se zdá, nehodlá vzít Zemana na milost. Avšak první skutečné milosti, ty prezidentské, má Václav Klaus už za sebou. Omloustnil pět lidí.** Šlo o nemocné a osoby, které se starají o děti. Kromě toho hlava státu v posledních týdnech před svátky na konci roku vyzkoušel novou tramvajovou trať na Barrandov, prezidentskou Škodou Superb a saně tažené sobem. To už ne v Praze, ale ve Švédsku, kde

bylo přece jen víc sněhu. A ještě víc ho bylo v Antarktidě, kde sněhová bouře zdržela švagrovou bývalého prezidenta Havla Dagmar.

Pozorovateli v českých městech se před

Prezident Klaus udělil první milosti, expremiera Zemana ovšem nepardonoval

část národa. Výjimečné události sledují Češi prostřednictvím elektronických médií obvykle nejen ve společnosti nejbližších, ale také se skleničkou alkoholu v ruce. „Otevřela jsem si k tomu láhev rumu, whisky chudých.“ vzpomněla nedávno herečka a bývalá disidentka Vlasta Chramostová v jednom rozhovoru o podepisování Anticharty. „Vypila jsem litr rumu a nehnula brvou, jak to ty moje nervy potřebovaly.“

Láhev alkoholu vylil během jiné zajímavé události Ivan Medek, bývalý kancléř Klausova předchůdce Václava Havla. Medek nedávno vzpomínal na volbu Karla Wojtyły za papeže v roce 1978 a přiznal, že když se novým svatým otcem katolíků stal Jan Pavel II., láhev byla prázdná. Medek ovšem na rozdíl od Vlasty Chramostové popíjel víno. Jeho nervy něco ostřejšího možná nepotřebovaly také proto, že volbu papeže sledoval ve Vídni již jako

koncem loňského roku nabízel neobvyklý pohled na fronty lidí, srovnající se před stavebními spořitelny. Důvodem byl chudší státní příspěvek pro střadatele, platný od 1. ledna. Řada lidí se proto snažila uzavřít stavební spoření ještě do Silvestra. Rozdíl patnácti stovek za jednu smlouvu, což je šest tisíc korun ročně od státu v případě čtyřčlenné rodiny, není málo. Samozřejmě máme-li na mysli průměrnou českou rodinu a ne někoho, kdo si může dovolit platit pronájem například v pražské ulici Na Příkopech. Proč zrovna Na Příkopech? Tato ulice v centru metropole obsadila v žebříčku britské realitní a konzultační firmy Cushman and Wakefield pozoruhodné místo. Je osmnáctou nejdražší ulicí na světě!

A když už je řeč o realitách, britské ministerstvo zahraničních věcí uvažuje o prodeji své ambasády v Praze v Thunovské ulici. Jak k tomu napsal deník The Times, proti tomuto záměru protestovali britští zákonodárci, podle nichž by ztráta známého paláce na Malé straně byla „vážnou ranou britské prestiži a zájmem v této klíčové evropské zemi“.

V klíčové evropské zemi byly v prosinci zveřejněny výsledky dalšího ročníku ankety Český (dříve Zlatý) slavík. **Fanoušci, kteří se hlasování účastnili, dali nejvíc hlasů Karlu Gottovi a Lucii Bílé. Kabát převlékli jen v kategorii nejlepší skupina, kterou se stala skupina Kabát.** Slovenský zpěvák Miroslav Žbirka, který kdysi Gotta porazil, prý v anketě nebuduje proto, že lidé netuší, že mu mohou dát hlas. Žbirka ale má české občanství.

To naopak chybí Viktoru Koženému, bývalému šefovi Harvardských investičních fondů, který čelí trestnímu stíhání v ČR i ve Spojených státech amerických. Přesto chce Kožený v Česku kandidovat v červnových volbách do Evropského parlamentu. Potíž je v tom, že kandidátní listiny mohou podávat jen řádně registrované strany a hnutí. Když se to Koženému nepovede, volební kampaň bude ochuzena o jeho již vyřčený slib o trojnásobných až čtyřnásobných platech během pěti až deseti let.

Kdyby raději mlčel, řekne si kdekdo. Jistotu, že bude mlčet, však máme jedině u mima. Jeden z největších, Francouz Marcel Marceau, vystoupil v prosinci navzdory svému pokročilému věku v Praze, kterou stále obdivuje. Jako pro mnoho cizinců, také pro Marceaua je synonymem Prahy Franz Kafka. Kdyby dnes žil, napsal by prý drama pro pantomimu. **K 120. výročí narození dostal Kafka od Prahy čtyřmetrovou bronzovou sochu.**

Gabriel Sedláč

Přestože do nejbližší Evropské výstavy poštovních známek v Brně zůstává ještě více než rok, vydalo v závěru loňského roku Ministerstvo informatiky České republiky příležitostnou poštovní dopisnici s natištěnou známkou v nominální hodnotě 6.50 Kč. Na této dopisnici jsou nakresleny vinné sklípky z 18. a 19. století v místech Petrov - Plze. Tento text doplňuje logo výstavy. Obraz: známky tvoří grafická kompozice znaku města Brno se symbolem tohoto města – drakem a dřevěným kolem.

Evropská výstava poštovních známek se bude konat od 10. do 15. května 2005 na Brněnském výstavišti.

LL

Novoroční projev prezidenta České republiky Václava Klause

Vážení a milí spoluobčané,

tímto krásným zimním dnem začíná rok 2004. Tímto dnem vstupujeme do již patnáctého roku života ve svobodném a demokratickém státě, který zaručuje tolik potřebný prostor pro svobodné jednání každého z nás.

Patnáct let je již dostatečně dlouhá doba na to, abychom se vymezovali převážně vůči našemu dnešku, respektive včerejšku, abychom pochválili, co si pochvalu zaslouží a co znamená zřetelný krok vpřed, a abychom různé současné nezmary a neúspěchy přestali svádět na minulost. V jistém slova smyslu budeme letos už patnáctiletí. Jak přítomnost, tak i budoucnost jsou v našich rukách a je jen a jediné na nás, jak s nimi naložíme.

Rok, který právě skončil, byl pro naši zemi rokem bez mimořádných událostí, byl rokem průměrně úspěšným. Tato slova říkám s plným vědomím toho, že v sobě toto souhrnné hodnocení skrývá to, že byl i rokem velmi se lišících lidských osudů. Někdo bude na uplynulý rok vzpomínat v dobrém, jiný nikoli.

Jsem přesvědčen, že ani v roce 2004 tomu nebude jinak. I v něm někteří z nás prožijí ne jednu dramatickou a kritickou chvíli, ale společně se můžeme spolehnout na to, že žijeme v zemi, která je jako celek poměrně konsolidovaná a funkční, která má vybudované a provozuschopné základní veřejné instituce, která je součástí komunity demokratických a přátelských zemí a která se právě díky tomu nemusí obávat žádných přímých vnějších ohrožení.

Tak tomu ve všech částech světa, zejména na Blízkém Východě a v Africe, ani zdaleka není. Patříme k té šťastnější části světa, měli bychom to vědět a vážit si toho.

Nadcházející rok bude v naší zemi rokem běžného lidského setkávání se i střetávání se. Bude rokem spolupráce i soutěžení. Bude rokem lásky a přátelství, ale i postojů a činů méně pěkných. Setkáme se nejen s lidskou šlechetností, ale i se sobectvím. Setkáme se s úsměvem i s pláčem, protože takový už lidský život bývá. A takové budou naše životy i v roce letošním. Velká většina z nás svůj život zvládne, těm dalším se pokusíme pomoci.

Nejde ale jen o naše soukromé životy. Žijeme v zemi s velmi silným postavením státu a tedy i politiky. O použití téměř poloviny všeho, co se u nás za rok vyrobí, bezprostředně, svou vlastní volbou, nerozhoduje nikdo z nás. Rozhoduje o tom za nás stát prostřednictvím těch, kterým jsme k tomu dali či dáme svůj mandát. Prosím proto všechny, aby tomuto udělování mandátů - neboli volbám - věnovali dostatečnou pozornost.

V letošním roce budeme - a to dokonce úplně poprvé - volit své zástupce do Evropského parlamentu. Naším úkolem bude najít takové reprezentanty České republiky, kteří se o naši věc a o naše zájmy v následujících letech v Bruselu skutečně poperou. Budeme také volit 13 krajských zastupitelstev, a tím nepřímou i 13 hejtmanů, a budeme od nich chtít, aby nás v krajích kvalitně zastupovali. Budeme volit i jednu třetinu senátorů a musíme si přát, aby tato volba přispěla k tolik potřebnému posílení prestiže horní komory našeho parlamentu. Přistupme ke všem těmto volbám vážně.

Od těch, kterým jsme svůj mandát dali už dříve, to znamená od dnešních členů vlády a Parlamentu, vyžadujeme, aby se odvážně a koncepčně pustili do řešení problémů, které žádný jednotlivý občan sám přímo ovlivnit nemůže. Aby zastavili rychle rostoucí zadlužování naší země, což vlastně není nic jiného než zadlužování každého z nás. Aby nás zbavili obav z nahromaděných problémů ve zdravotnictví, které vyvolávají pochopitelnou nejistotu a nervozitu lidí, zejména starších. Aby našli takový způsob fungování našich úřadů, který by je přiblížil k občanům a

aby politici a úředníci v centru země či krajů nezapomínali na život na venkově, na problémy, kterými žijí naše vesnice.

Přejme si, aby bylo méně zbytečně okázalých policejních akcí, ale o to více poctivého úsilí o vyšší bezpečnost a o menší kriminalitu. Přejme si, aby naše školy pomáhaly rodinám v jejich snaze, aby z našich dětí vyrostla vzdělaná, lidsky zralá a sebevědomá generace. Důvěřujme našim soudům, ale požadujme od nich rychlý a kvalitní výkon. A hlavně si přejme, aby politikové na všech úrovních konali tak, že při tom získají a udrží si naši důvěru.

Rok 2004 bude rokem vstupu České republiky do Evropské unie. Na straně jedné ubezpečují každého, že probuzením se do prvního květnového rána nenastane žádný radikální zvrát našich životů. Na straně druhé by měl každý vědět, že tímto okamžikem dojde k ukončení formální svrchovanosti České republiky, že se staneme součástí stále se rozšiřujícího a více pravomocí získávajícího evropského nadnárodního celku a že proto o mnohém, co se nás týká, už nebudeme rozhodovat sami. Loňské referendum řeklo této změně ano, letos v květnu začne být toto naše ano realizováno.

Bylo to rozhodnutí s dalekosáhlými důsledky. Zkusme této změny našeho státoprávního uspořádání využít k udržení či dokonce k posílení toho základního, co ke svému životu potřebujeme a co nám bylo tak dlouho odpíráno - naši svobody, naši demokracie a naši prosperity. Zkusme se stát silnějšími překonáním své tradiční nejednoty a vzájemné nedůvěry. Zkusme i s tímto vědomím a sebevědomím jednat s partnery v Evropské unii jako rovný s rovným. Zkusme se nekrčit a neschovávat se za druhé. Hlavně ale neočekávejme, že se o nás od 1. května začne někdo zvnějšku starat. Nezačne. I nadále se o sebe budeme muset - vlastními silami - postarat sami.

Věřím, že toho jsme a budeme schopni, a proto se budoucnosti nebojme. Považujeme ji spíše - pro každého z nás - za úžasnou příležitost, kterou nesmíme promarnit.

Vážení a milí spoluobčané,

přeji vám všem klidný a šťastný Nový rok. Přeji vám zdraví a úspěch. Přeji i ono tolik potřebné štěstí. Pevně věřím, že nás rok 2004 posune opět o kousek dál.

Ing. Vojtěch Večeřa předstihoval svou dobu a jeho životní bilance čítá

Vojtěch Večeřa se narodil 22. března 1891 v malé obci Panská Lhota na Českomoravské vysočině v okrese Jihlava jako páté ze šesti dětí chudého vesnického učitele dvoutřídní školy. Po maturitě na Reálném gymnáziu ve Velkém Meziříčí studoval stavební inženýrství na Vysoké škole technické v Praze. Během studia působil v odborných spolcích a v letech 1912-1913 byl předsedou Svazu českých vysokoškolských studentů. Když vypukla první světová válka, sloužil v rakouské armádě na italské frontě. Po válce krátce pracoval u Čsl. železnic v Táboře a v roce 1920 přijal místo u firmy ing. V. Vlček v Praze. Právě tato firma dostala zakázku projektovat a vyměřit trasu železnice Červená Skala - Margecany, a tak Vojtěch Večeřa v roce 1922 poprvé navštívil Slovensko. **Slovenská příroda a lidé ho tak okouzlili, že se rozhodl v roce 1924 i se svou projekční kanceláří přestěhovat z Prahy na Slovensko, do Zvolena. Zde, uprostřed Slovenska, prožil celý svůj další život až do své smrti - 17. února 1978.**

Nesmírně se těšil, že vznikl nový státní útvar, v němž našli společný domov Češi a Slováci. Záhy po přestěhování do Zvolena se na každém kroku setkával s bídou tohoto kraje, viděl velikou zaostalost Slovenska za českými zeměmi a tudíž se rozhodl zasvětit život tomuto cíli: pomáhat svými vědomostmi a schopnostmi k povznesení regionu, kraje, který si vybral za svůj domov a který mu tak přirostl k srdci. Když v letech 1923-1924 stavěl cestu Oremov Laz - Senohrad, našel si tam i svou celoživotní družku. S ní pak vychoval dvě dcery.

Večeřova projekční kancelář v letech 1924-1948 zpracovala více než 1200 projektů cest a železnic na Slovensku, např. Oremov Laz - Podkriváň, Štrbské Pleso - Podbanské, Donovaly - Korytnica, Brezno - Hriňová, Kremnica - Tajov, Handlová - Sv. Kříž (Žiar) nad Hronom, Banská Bystrica - Ulánka, Podolinec - Orlov a jiné.

V životě to už tak chodí. Člověk se snaží pokud možno co nejčitelněji napsat svůj příběh do kroniky lidstva, ale již pár let po tom, co opustí tento svět, se jeho jméno - až na výjimky - ztrácí v proudu času. Po několika desetiletích si již jen málokdo vzpomene. A zase - až na výjimky. K nim patří aktivita členů Českého spolku na Slovensku ve Zvoleně, kteří doporučili primátorovi města, aby Cenu primátora udělil třem českým stavitelům - Vojtěchu Večeřovi, Břetislavu Otakarovi Sýkorovi a architektovi Bohuslavu Mandysovi, a těmto třem českým osobnostem byla také cena udělena. In memoriam.

více než 1200 projektů cest a železnic

Několik z projektů i realizoval, např. cesty Žiar nad Hronom - Handlová, Oremov Laz - Senohrad, Neresnica - Dobrá Niva s nadjezdem a další, také i část místních komunikací ve Zvoleně. Rovněž navrhoval obchvatové komunikace Zvolena (např. nedávno realizovaný obchvat pod Pustým hradem). Iniciativně navrhoval a vypracoval studie tras cest Zvolen - Budča (dolinou Hronu), Bratislava - Košice (přes Zvolen), Slovenská Lupča - Ružomberok (tunelem pod Kozím chrbátem). Za nevyhnutelnou podmínku hospodářské prosperity Slovenska považoval vybudování výkonné dopravní sítě v podélné linii republiky, a to již v roce 1924.

Ze železnic, o jejichž vznik se zasloužil, lze vzpomenout Zvolen - Banská Bystrica (mimo intravilánu Zvolena), Banská Bystrica - Ulánka, Podolinec - Orlov apod.

Ale nejen infrastrukturou pro budoucnost se zabýval Ing. Večeřa. Nesmírně si také vážil toho, co již bylo vykonáno, a snažil se zachovávat pamětihodnosti města Zvolen a jeho okolí. **Například spolu s architektem Dušanem Jurkovičem založil spolek Odkaz, jehož hlavní činnost byla zaměřena na opravu a rekonstrukci zvolenského zámku. Z jiného oboru je jeho další akce - z jeho popudu vznikl Národní akční výbor pro výstavbu slovenského hlavního města na středním Slovensku.** Do této akce se kromě Zvolena zapojila i města Martin, Žilina a Banská Bystrica. K květnu 1947 zaslala Slovenské národní radě informaci o novém hlavním městě a pamětní spis. Členem delegace, která doručila spis prezidentu republiky a předsedovi československé vlády, byl i Ing. V. Večeřa.

Rámec své odbornosti překročil Ing. Večeřa hlavně v roce 1930, kdy se podílel na založení Národohospodářské župy stredoslovenské (NŽS) se sídlem ve Zvoleně, která vydávala v letech 1931-38 časopis Obzor NŽS, jehož byl zodpovědným redaktorem. Ing. Večeřa byl iniciátorem, zakladatelem, podpředsedou, později předsedou NŽS a práci v ní se s nadšením a obětavostí věnoval. Na Slovensku to byl první samosprávný region, který byl dobrovolně ustaven ze sedmnácti středoslovenských okresů. Na základě programu NŽS se podařilo sjednotit do té doby značně roztržité politické strany a orientovat je na integrovaný regionální rozvoj. Tato

organizace byla hlavně zaměřena na hospodářský a kulturní rozvoj a celkové zlepšení středního Slovenska a fungovala až do roku 1948.

Zajímavá byla i jeho další činnost. Například poté, co kartograficky zpracoval (1937) členění Slovenska, navrhl rozdělení slovenského území na čtyři administrativní celky. Pozoruhodné je, že se zajímal také o lidové umění, je autorem publikace Výšivkářstvo v Detve. Iniciativně rovněž pracoval na založení Středoslovenského aeroklubu (1936). Vypracoval návrh na turistický chodník po hřebenech Kremnických vrchů, Velké Fatry a Nízkých Tatier. Později tuto myšlenku propagoval ve Sborníku studií o souměstí Banská Bystrica - Zvolen a byl vlastně u zrodu myšlenky vytvoření tohoto souměstí. Pro město Zvolen navrhl vybudovat sportovní areál v blízkosti Pustého Hradu. Záběr jeho zájmů byl velice široký.

V poválečných letech byl vyzván, aby provedl rekonstrukce mostů, které zdemolovala ustupující vojska, a to na 4 silničních ve směru Zvolen - Krupina, u Nové Baně a 5 železničních mostů na trati Šahy - Čata. Přišel však rok 1948 a s ním znárodnění. Pak následovalo těžké životní období, které zapříčinilo tehdejší politické klima. Jako soukromému podnikateli mu byl odepřen starobní důchod. Proto musel nepřetržitě pracovat jako samostatný projektant inženýrských stavebních organizací až do 75 let.

Uznání se přece jen dočkal. V roce 1964 při příležitosti 20. výročí Slovenského národního povstání mu prezident Československé republiky udělil pamětní medaili a město Zvolen mu udělilo čestné uznání s pamětní plaketou. V roce 1968 za dlouholetou obětavou práci dostal čestné uznání a pamětní plaketu od Okresního národního výboru ve Zvoleně a v roce 1969 mu Rada Městského národního výboru ve Zvoleně za zásluhy o rozvoj města udělila pamětní stříbrnou medaili.

Město Zvolen bylo pro Ing. Vojtěcha Večeřu srdeční záležitostí a upsal mu celý svůj plodný život. Byl velkým stoupencem humanizmu, cti, pokroku a laskavosti a takovým zůstal v paměti nejen svých dcer a vnuků, ale i starších Zvoleňanů. Patřil k intelektuálům Zvolena, kteří myšlenkově přestihli svou dobu.

Blanka Maňková

České divadlo v Piešťanech

Na závěr roku 2003 byla hosty piešťanského Domu umění dvě česká divadla. S hrou Zlaté jezero se v hlavních rolích představili herci Divadla u Hasičů v Praze Květa Fialová a Radoslav Brzobohatý. Citlivý portrét generačních vztahů vypráví o jemných nitkách přátelství, o potřebě opřít se o druhého člověka a o tom, že všude na světě jsou zlatá jezera a všude žijí lidé. Ani ne o dva týdny se příznivci a nadšenci českého divadla opět setkali, tentokrát na představení hry Ester Vilarové Žárli-vost. Inscenace, která je určená pro zájezdové uvádění, měla premiéru v dubnu loňského roku. Diváci měli možnost sledovat herecké výkony Hany Maciuchové, Jany Hlaváčové a mladé Jany Matouškové. Šlo o dojemný příběh třech žen, které se navzájem neznají, ale shodou osudových okolností milují jednoho muže. Každá se s touto skutečností vyrovnává jiným způsobem tak, jak člověka dokáže změnit, povznést, ale i zničit velká láska.

PZ

Ester v Spišském divadle

Těsně před Vánocemi uvedlo Spišské divadlo v Spišské Nové Vsi premiéru české lidové hry z období baroka s názvem Ester. Tuto českou lidovou hru poprvé po staletích uvedl a inspirativně rozvíjel E. F. Burian na scéně D 34 podobně jako slovenskou lidovou hru o svatě Dorotě.

Ředitel Spišského divadla Štefan Fejko pro Českou besedu prozradil, proč tuto hru zařadili do dramaturgického plánu - protože zprostředkovává vlastně dvě poselství. Jednak poselství Starého zákona a jednak poselství českého divadelního fenoménu se sociálním aspektem. Je to vlastně pronásledovaná hra o pronásledovaných. A nutno ještě dodat, že v současnosti jsou staré lidové hry častěji uváděny v různých divadlech.

Režii české lidové hry Ester, která je na Slovensku uvedena vůbec poprvé, má Miro Košický. A prý není vyloučeno, že by ji mohli zhlédnout i diváci v jiných městech.

MIS

Jana Hlaváčová: “Mezi námi se vůbec nic nestalo”

Využila jsem příležitosti a oslovila Janu Hlaváčovou, aby prozradila čtenářům České besedy něco o své současné práci i o svém soukromí.

Inscenaci, s kterou jste dnes přišli do Piešťan, režíroval váš životní partner Luděk Munzar. Jak se vám spolupracovalo?

S Luděkem jsem nedělala poprvé. Věřím mu, protože i ve zdánlivě povrchních nebo zábavných tématech umí najít určitou hloubku, lidskost a člověčinu. Myslím, že ideální jsou hry, kdy se člověk pobaví, zamyslí, i třeba dojde a popláče. Taková houpačka všech lidských pocitů.

Vás a vašeho manžela mnozí vidí jako ideální pár ...

Víte, na to především musí být dva, jeden sám vztah neutáhne. Je to o tom, že ne vždy se každému daří, jednou je člověk dole, jednou nahoře. Takže ten vztah je na to, aby se člověk necítil sám a opuštěný, aby věděl, že vždycky má někoho, na koho se může spolehnout a komu může věřit. Je to celoživotní snažení. Žádný totiž nemůže mít všechno tak, jak si představuje, musí se naučit přizpůsobit tomu druhému, respektovat jeho zájmy a názory.

Na jevišti jste s Hanou Maciuchovou. Dá se říci, že jste přítelkyně?

S Haničkou se známe léta, natočily jsme spolu řadu televizních inscenací. Mám k ní velice krásný vztah, protože je to člověk rovný, upřímný a je na ni spolehnouti.

Nejste jen herečka, ale dlouho jste působila na DAMU jako pedagog. Co si myslíte o mladé generaci herců?

Na škole jsem teď skončila. Můj názor na divadlo začíná být jiný než se nosí, takže studentům na DAMU nechci zničit život. Přesto nebo právě proto jsem s mladými lidmi ráda. Je to skvělý pocit, člověka to udržuje, a když se někdo zeptá, kolik mi je, mám pocit, že jsem stejně stará jako moji studenti. Člověk tak rychle psychicky nestárne.

Hezky mluvíte o svých studentech. Jak si rozumíte se svými dcerami? Radíte jim v něčem?

Jedna dcera je inženýr zootechnik, mladší Bára je u divadla. Musela jsem se naučit držet jazyk za zuby. Děti herců to mají těžší, pořád se s někým srovnávají a Bára si chtěla najít cestu sama. I když všem ostatním jsem mohla poradit, dcera na všechno chtěla přijít sama. Přestože by někdy stačilo ji jen malinko cvrknout. Měly to těžší. Ale vážím si toho, že si našly svou cestu.

Jaké jsou vaše nejbližší pracovní plány?

Teď jsem dělala na novém díle Básníků. Také jsme měli premiéru moc hezké hry pro zájezdové divadlo - Smíšené pocity. A začínám zkoušet s režisérem Strniskem ve Vinohradském divadle Lásky paní Katy.

Jak se cítíte na Slovensku?

Na Slovensko jsme jezdili velice rádi. Teď jsme tady po poměrně dlouhé době a všichni jsme se na tento výlet moc těšili. Diváci nás přivítali přátelsky a krásně a měla jsem pocit, že to není jenom o divadle, ale že nám dávají najevo, že se mezi námi, mezi lidmi obou dnes samostatných republik, vůbec nic nestalo.

Petra Zámečníková
Foto: Peter Kríštofič

ODSUN ČESKÝCH

V těchto dnech si připomínáme 65. výročí nuceného odchodu českých zaměstnanců a jejich rodin ze Slovenska. Ještě mezi námi žijí pamětníci, kteří tuto smutnou kapitolu ze společných dějin našich národů osobně prožili nebo důvěrně znají z vyprávění svých rodičů. Jako příslušník už poválečné generace jsem se poprvé o těchto událostech doslechl teprve nedávno. Pokud si pamatuji, nikdy jsem nic o tom nečetl ani v učebnicích dějepisu ani po rozdělení federace. Není to zřejmě atraktivní téma pro tisk. Proto jsem využil příležitosti po semináři k 85. výročí 28. října 1918 a požádal jsem o přiblížení těchto událostí ředitele Historického ústavu SAV, PhDr. Valeriána Bystrického, DrSc.

Pane řediteli, tvrdíte, že tyto události byly už opakovaně a velmi podrobně historiky zmapovány. Přesto by mne zajímalo, zda se čeští i slovenští historici shodují v jejich výkladu?

Uvedu jen některé nejpodrobnější prameny, jež jsem citoval i ve svých pracích na toto téma, jako je například S. Šisler: *Odchod českých zaměstnanců ze Slovenska v letech 1938-1945*, Český lid, 76, 1989, č. 4 nebo známá publikace českého historika Jana Rychlíka *Češi a Slováci ve 20. století*, případně jeho článek K otázce postavení českého obyvatelstva na Slovensku 1939-1945 v *Historickém časopise* č. 37 z roku 1989. To jsou asi nejučenější zdroje, které potvrzují, že názory české i slovenské strany jsou totožné, i když možná jednotlivá čísla nejsou zcela shodná, ale ani malé odchylky podle různých archivních zdrojů to nijak nekomplikují. V čem je ale podstata věci:

Když hovoříme o Čechách na Slovensku, je dobré si napřed udělat jakýsi obraz o celkovém vývoji a říci, že zatímco do roku 1918 žilo na Slovensku asi 7 400 osob, hlásících se k české národnosti, v roce 1921 jich bylo už více než 71 tisíc. V roce 1930 to bylo už 120 tisíc, což představovalo 3,27 % obyvatelstva. Koncem roku 1938 jich bylo asi 93 tisíc, což bylo 3,4 % obyvatel Slovenska, neboť došlo ke snížení počtu obyvatelstva v důsledku Vídeňské arbitráže. Takže takový byl stav. Příčinou nárůstu českých zaměstnanců, tím myslím zejména učitelů, železničářů, úředníků ve státní správě a na soudech, byl nedostatek slovenských odborníků. Samozřejmě rok 1918 byl velmi důležitým mezníkem ve vývoji Slovenska, avšak na druhé straně znamenal, že území Slovenska ztratilo velice silný intelektuální potenciál, protože všichni maďaróni, kteří se hlásili k myšlence uherského státu, odešli nebo odmítli slib nové republiky, jelikož nevěřili, že se tento nový státní útvar udrží. Odhaduje se, že po vzniku ČSR na Slovensku zůstala jen asi tisícika příslušníků slovenské inteligence, to znamená absolutní nedostatek vzdělaných lidí. Prakticky tu nebyly ani slovenské školy, protože celý školský systém byl budován jako maďarský. Proto bylo potřebné vybudovat základy slovenského školství, a tomu napomohli právě čeští učitelé, kteří přicházeli na Slovensko, včetně vysokoškolských profesorů. To bych chtěl zvlášť podtrhnout, že přicházeli i uznávaní odborníci,

konkrétně na Lékařskou fakultu, takže nevznikala na zelené louce, ale hned na vysoké odborné úrovni, čili v krátkém čase dokázali vychovat novou generaci slovenských lékařů. Podobně to bylo i na železnici, která sem poslala okolo 7 tisíc - pravda někdy nakomandovaných - železničářů, neboť poválečná obnova a rozvoj Slovenska si vyžadovaly urychlené obnovení provozu na tratích.

Co bylo bezprostřední příčinou odsunu?

Toto všechno se přirozeně odráželo na celkovém společenském klimatu, zejména v kulturní oblasti, kde vývoj společnosti byl neuvěřitelně rychlý a razantní. To však pochopitelně přinášelo i určitý konflikt zájmů. Například v tom, že zde rychle vyrostla nová mladá slovenská inteligence, jež však neměla velké uplatnění, neboť většina významnějších míst už byla obsazena z velké části právě českými odborníky. I v Praze na centrálních úřadech bylo jen minimální zastoupení slovenských odborníků a úředníků, odhaduje se, že sotva necelé jedno procento. A dokonce i na krajském úřadu v Bratislavě, který spravoval Slovensko, bylo zastoupení Slováků neadekvátně malé. Podobně se vyvíjela i situace na školách, kde často i školníci byli Češi, kteří přišli například jako bývalí legionáři začátkem 20. let a založili si tu nový domov, svoje rodiny, takže už neměli důvod se znovu vracet, a často ani neměli kam.

Mám tomu rozumět tak, že příčiny těchto událostí měly více sociální než politické pozadí?

Jednoznačně sociální. Rozhodně tento vývoj nevyplýval z nějakých ideologických rozporů. O tom, že je zapotřebí výrazněji posilnit pozice Slováků v úřadech, se často hovořilo už předtím, ale byrokracie zabydlená na dobře placených postech se z pochopitelných důvodů bránila a nechtěla tato místa jen tak uvolnit. K závažným změnám nedošlo ani tehdy, když se v roce 1935 stal ministerským předsedou Milan Hodža. Když k tomu připočítáte, že i mezi Čechy, kteří na Slovensko přišli, se občas vyskytli i ne zcela vhodní nebo kvalifikovaní zaměstnanci, tak je pochopitelné, že docházelo k různým konfliktům. Celá situace se radikálně změnila po 6. říjnu 1938, když se k moci dostali luďáci, a Žilinská dohoda politických stran rozhodla o tom, že Slovensko vyhlásí autonomii, již vláda přijala. Tím se Československo fakticky změnilo na fe-

deraci. Tehdy se vystupňovala úporná a ostrá propaganda proti Čechům na Slovensku, kterou vedlo radikální křídlo HSLS, zejména v rezortech vnitra a školství. Na ministerstvu vnitra proto, že v četnictvu měli silné pozice Češi, kteří navíc byli samozřejmě stoupenci pražské vlády, takže v první řadě to byl boj o moc. Zachovala se přesná čísla, že mezi četníky na Slovensku bylo v té době 1 500 Slováků, ale téměř 2 800 Čechů. Ze 122 vyšších důstojníků četnického sboru na Slovensku bylo jen 15 Slováků. Podobně silné útoky začala i akademická mládež proti vysokoškolským profesorům, kteří na Univerzitě Komenského přednášeli česky. Navíc se na univerzitě také úřadovalo česky, jelikož většina úředníků přišla z Čech, a to samozřejmě mnohé dráždilo. Takže pokusy dostat české zaměstnance ze Slovenska začaly nejdříve spontánními a neorganizovanými akcemi, jako byl bojkot přednášek českých profesorů, nebo vypískáním, když začali přednášet česky, a to se postupně rozmáhalo i na gymnáziích a dalších institucích.

Znamená to, že tento vývoj událostí neměl nějaký oficiální začátek v podobě výnosu nebo zákona?

Jak jsem řekl, protičeská propaganda tu byla už předtím, ale po 6. říjnu začala naplno ve smyslu: Když se oddělíme od Čechů, bude nám lépe, a podobně. To znamenalo, že začala zpochybňovat samotnou existenci společného státu, jako by se zapomnělo, že Mnichovská dohoda měla klauzuli i o maďarské menšině a Vídeňská arbitráž byla důkazem, že by mohla klidně zasáhnout i celé území Slovenska. Takže samozřejmě protičeská propaganda byla podporována i promaďarskými silami ze zahraničí, a zejména ze strany Hlinkovy gardy docházelo k různým provokacím. To ale vyvolávalo nevěli na české straně a tlak, aby pražská vláda nějakým způsobem pomohla řešit postavení Čechů na Slovensku. Na druhé straně tu byly určité hranice ze strany zejména podnikatelských kruhů, neboť si uvědomovaly, že Slovensko nadále potřebuje český kapitál. Jednak aby sem dále proudily investice na zabezpečení potřeb národního hospodářství, neboť v začátcích autonomie byla slovenská vláda v hlubokém deficitu, a také aby zůstali čeští odborníci na udržení provozu důležitých zařízení. Proto se hledaly cesty například takovým řešením, aby české úředníky na Slovensku platila pražská vláda. Nakonec však došlo 12. prosince 1938 k dohodě mezi slovenskou a českou vládou o tom, že 9 000 českých zaměstnanců bude vystěhováno zpět do Čech. Když zvážíme, že tehdy bylo na Slovensku evidovaných asi 23 tisíc českých zaměstnanců, je jasné, že řada z nich tu dále zůstala i během Slovenského štátu, zejména odborníci na Vážské kaskádě a v dalších oblastech.

Tento dohodnutý počet byl dodržen?

Až na jednotlivé případy ano. Ale tlak se stupňoval i nadále. Pomohu si teď přesnými čísly. V prosinci 1938 byly vypracovány přesné jmenové seznamy, na jejichž základě bylo dáno k dis-

ZAMĚŠTNANCŮ ZE SLOVENSKA

pozici českým úřadům: 1 913 osob ministerstvu vnitra, 1 401 školství, 1 200 "pravosúdia", 300 dopravy, 2 435 pošt, 1 110 zemědělství, 345 veřejných prací. Spolu s manželkami a dětmi to bylo pochopitelně víc, odhadl bych to asi tak na 25 až 30 tisíc lidí. Kromě nich odcházeli spontánně i další Češi s rodinami s jiným povoláním mimo tento seznam v důsledku celkových protičeských nálad, ale také například kolonisté z oblastí jižního Slovenska obsazených Maďarskem po Vídeňské arbitráži. Ale tím to neskončilo. Hned po rozpadu republiky 18. 3. 1939 přijala slovenská vláda rozhodnutí dále se nevázat prosincovou dohodou a řešit odsun všech Čechů, kteří se mezitím ocitli v postavení cizích státních příslušníků. K 30. 6. 1939 tak odešlo 17 763 státních a veřejných zaměstnanců, co s rodinnými příslušníky mohlo být okolo 50 000 osob. Následně 6. prosince 1940 byla podepsána další dohoda, ale už slovensko-německá, která sice fakticky akceptovala podmínky předcházející dohody, ale ve skutečnosti se už jednalo o občanech třetí říše, co jejich násilný odsun už trochu komplikovalo. Podle dostupných pramenů do 1. 10. 1943 odešlo ze Slovenska celkem 19 367 zaměstnanců a působilo nadále 1174, z nichž po skončení války zůstalo 542.

Prý často docházelo ke krádežím majetku na hranicích. Jaká byla pravidla?

Ano, byly kontroly, a hlavně Hlinkova garda v tomto směru často provokovala, a samozřejmě docházelo i ke krádežím majetku a peněz hlavně po vzniku Slovenského štátu. Na druhé straně žádná přesná pravidla odsunu jsem nikdy nenašel, co je pochopitelné, vždyť tehdy ještě šlo o občany jednoho státu. Objektivně musíme konstatovat, že protičeské nálady vyvolávali jednotlivci, radikální skupiny v HSLŠ a HG, ale na odchodu českých zaměstnanců trvala i autonomní vláda J. Tisa. Nebyl to však jev ovládající slovenskou veřejnost jako celek. V rámci postupné likvidace demokratických svobod narůstaly i protimaďarské nálady, antisemitismus, boj proti čechoslovakistům, to znamená představitelům bývalých vládních stran a podobně, přitom však v žádném případě nedocházelo k vyostření politické konfrontace cestou zatýkání protivníka. Odsun nebo vystěhovávání českých zaměstnanců byl vydáván za "chlebovou otázku", to znamená, že to mělo vést k uvolnění míst pro slovenské zaměstnance, a samozřejmě i jako odměna pro netrpělivé přívržence nového režimu.

Zatím jsme nehovořili o morální stránce těchto událostí.

Ta je jistě důležitá. Vždyť například profesori z Lékařské fakulty odcházeli bez jakéhokoliv poděkování za to, co tu pro výchovu mladé slovenské inteligence vykonali, snad kromě slov na rozloučenou možná nejbližších kolegů, kteří si jich samozřejmě vážili. Nehovořil jsem však ještě o jedné příčině, a sice, že značná část této

inteligence prosazovala myšlenku jednotného etnického československého národa, co ve slovenském prostředí u někoho rezonovalo pozitivně, ale u mnohých ne. Je to paradox, že čím více se Slovensko rozvíjelo, tím více si mladá inteligence vychovávaná těmito českými profesory upevňovala národní povědomí a sebevědomí. Už na Trenčianskotepleckém sjezdu začátkem 30. let se debatovalo o odmítání principu jednotného československého národa, ale přitom mnozí diskutující byli vychováni českou inteligencí. Takže si myslím, že to byl normální a přirozený vývoj národního sebevědomění. Tím, že sem Češi přinesli nové demokratické poměry, přispěli vlastně k tomu, aby Slovinci začali jednoznačněji nastolovat požadavek uznání svébytnosti národa a z toho plynoucí změny v postavení Slovenska v rámci republiky. K postupně vznikajícím konfliktům přispěl i ten aspekt, že česká komunita byla ve značné míře ateistická nebo inklinovala k jiným formám křesťanství, a zejména téma Hus bylo vděčným zdrojem konfliktů, neboť pro Čechy je to hrdina, ale pro katolický klérus zůstával nepřijatelný. Koneckonců, jak mohl například kněz v malém městě nebo na vesnici přihlížet tomu, že čeští učitelé a profesori organizují výlety do přírody nebo přednášky a koncerty a tím odvádějí lidi od kostela. Čili demokratická společnost první republiky sama přinášela rozdíly v životním stylu nebo přístupu k některým otázkám, co se samozřejmě promítalo v běžných každodenních situacích a mezilidských vztazích.

Postavil se tehdy někdo veřejně proti odsunu českých zaměstnanců a jak se k odsunu Čechů vyjádřili politici po válce? Mám pocit, že ve stínu válečných hrůz se už nikdo nechtěl k této otázce dále vracet.

Nenašel jsem žádné protesty, možná proto, že se tak stalo "dohodou". Zájem na řešení vzniklé situace zřejmě měla většina tehdejších politických stran, jež při různých příležitostech už předtím prezentovaly žádost, aby na uvolněná místa byli přednostně přijímáni slovenští uchazeči. Ale mám pocit, že po 6. říjnu tu luďáci už začali zavádět taková autoritativní opatření, že se už ani nikdo neodvážil v této věci vystupovat. Navíc v té době byl postupně likvidován jakýkoliv demokratický tisk a v prosinci už vycházel víceméně jen luďácký, takže ani nebylo kde se k tomu vyjádřit. Na druhé straně se zachoval například dopis 176 posluchačů Lékařské fakulty Slovenské univerzity z května 1940, v němž žádali ministra školství a národní osvěty Siváka, aby ponechal univerzitního profesora Stanislava Kostlivého definitivně ve funkci přednosta chirurgické kliniky. Čili dokázali se i potom postavit za tyto odborníky. Pokud jde o poválečné hodnocení, nic podobné jsem nenašel a mám pocit, že to už nikdo potom nechtěl znovu otevírat. Koneckonců po druhé světové válce už nikdy na Slovensku

PhDr. Valerián Bystrický, DrSc.

nebylo tolik české inteligence a tento problém se už neopakoval, takže nebyl důvod ho znovu připomínat.

To znamená, že dnes tyto události historici přijímají jako vzájemně dohodnuté řešení určitých sociálních problémů. I když se přiznám, že jsem slyšel i hodnocení, že šlo o první případ jakési kolektivní viny v demokratickém světě, jakou do té doby uplatňovalo jen Rusko a nacistické Německo.

Tak bych to nehodnotil, neboť po Mnichovu a zejména po 6. říjnu 1938 se už o demokracii na Slovensku nedá mluvit. Historici se shodují v tom, že demokratická Československá republika končí Mnichovem. Mám však pocit, že k dohodě obou vlád došlo zejména proto, aby se zabránilo další eskalaci těchto provokací a konfliktů. S návrhem, aby ze Slovenska bylo staženo 9 tisíc českých zaměstnanců a uvolnilo se 4 tisíc důstojníků na Slovensku, přišla česká strana, konkrétně ministr financí Kalfus. Tento návrh byl akceptován a z české strany byla vytvořena i speciální Šislerova komise, která už měla zkušenosti s odsunem českých uprchlíků z pohraničí a ze Sudet po Mnichově. Koneckonců šlo o 30, možná 40 tisíc osob, takže to nebylo jednoduché, a proto to i nějaký čas trvalo. Samozřejmě, že na české straně to vyvolávalo roztrpčení a reakce v českém tisku i v parlamentu byly dost ostré. Proto tu byl tlak, aby se vše co nejrychleji urovnalo. Dnes bychom asi řekli, že se hledalo a našlo toto řešení jako menší zlo pro obě strany. Rozhodně se to nedá porovnat se situací v Rusku nebo nacistickém Německu. I když se ve vztazích našich národů objevily konflikty a komplikace, vždy jsme je dokázali řešit bez násilí.

Jiří Výborný

Vánoční mosty mezi městy

Předváteční a sváteční období koncem roku v Bratislavě a jiných městech okolních zemí přijímal mezinárodní festival Vánoční mosty mezi městy. Třetí ročník této akce zaznamenal velký zájem škol, které jsou jeho hlavními aktivisty. Na slavnostním zahájení Vánočních trhů na Hlavním náměstí v Bratislavě koncem listopadu účinkoval pěvecký sbor Boni Discipuli z Brna (na snímku), Bělásek z Prahy a další soubory z různých měst. Současně v tamějším Městském muzeu byla zpřístupněna výstava výtvarných děl, která potrvá do 11. ledna, na níž děti z Bratislavy, Brna, Krakova a Prahy zobrazily své pohledy na vánoční svátky, zimní skotačení, přátelství a radost ze života.

Symbolem projektu, který vznikl v roce 1997 z iniciativy stejnojmenného občanského sdružení v Brně, je štafeta humanitního poselství a vytvoření podmínek na setkávání dětí. Ty střídavě účinkují na vánočních akcích v Bratislavě, Brně, Budapešti, Krakově, Praze a Vídni.

PE

Foto: autor

Most k spolupráci

O projektu česko-slovenské spolupráce nazvaném Most k spolupráci mezi katedrou hudební výchovy Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze a katedrou hudební výchovy Fakulty humanitních a přírodních věd Prešovské univerzity v Prešově jsme již v České besedě psali. Potěšitelné je, že tento projekt i nadále obohacuje nejen budoucí učitele hudební výchovy v rámci vysokoškolského vzdělání, ale konkrétními výměnnými koncerty i kulturní život v obou zemích.

Začátkem prosince přijeli studenti hudební-

ho oboru Pedagogické fakulty UK na východní Slovensko se zajímavě pojatým programem, který nazvali Lidové a pohádkové postavy v operách Antonína Dvořáka. Jak zdůraznila vedoucí katedry hudební výchovy Prešovské univerzity doc. Mgr. art. Irena Medňanská, byl to program připravený ke stému výročí tohoto velikána české opery. Jeden koncert se již tradičně konal v síni Obecního úřadu ve Valalíkách nedaleko Košic a podruhé pražští vysokoškoláci vystoupili v rámci Univerzitního koncertu v Prešově. Na jednoduché scéně se střídaly Moravské dvojzpěvy, árie knížete z opery Šelma sedlák, píseň Lidušky z opery Král a uhlíř, dueta a árie z Jakobína, scény z opery Čert a Káča i scény a árie z Rusalky.

M

Nostalgia Expo

Začátkem prosince se v Domě umění na náměstí SNP v Bratislavě konala tradiční výstava Nostalgia Expo, na níž se prezentují muzea, antikvariáty, sběratelé umění, restaurátoři a další odborníci z příbuzných oborů. Bohatá účast naznačila, že zájem o staré umění, řemeslná díla, ale i technické a užitkové památky předcházejících generací opět narůstá. Ani letos nechybělo zastoupení České republiky. Stánek Asociace muzeí a galerií České republiky nabízel množství prospektů českých a moravských muzeí i samostatných expozic v jednotlivých městech. Kromě toho stojany ve foyer informovaly návštěvníky o rozsahu zničených a poškozených sbírek v muzeích, na hradech a zámcích v průběhu loňských povodní, zejména v jižních Čechách a v okolí Prahy, případně - tam, kde se to ještě dá - o jejich případné obnově.

JV

Časopis zaměřený na hodnoty a pravdy

V současném přesyćeném mediálním trhu převažuje snaha za každou cenu upoutat pozornost čtenáře či diváka senzacími a pikantnostmi ze života známých. Tzv. bulvár má zelenou, ale i masy konzumentů. I přes tenhle "žádaný vkus" existují i seriózní periodika. Mezi ně možno zařadit čtvrtletník Forum scientiae et sapientiae (FSetS), který si v polovině prosince v bratislavském knihkupectví Veda připomněl 10. výročí existence.

Autorskou pestrost můžou FSetS závidět i mnohem známější periodika. Dokazuje to i nejnovější číslo, v němž kromě slovenských osobností z různých oblastí textem nezištně přispěl nový polský velvyslanec v SR Zenon Kosiniak-Kamysz, prof. Dr. Kazimierz Popielski z Katolické univerzity v polském Lublinu, velvyslankyně SR ve Vatikánu Dagmar Babčanová aj. Opět nechybí příspěvky českých autorů. Znamý literát Ludvík Kundera píše, že "redigování je umělecké řemeslo i vášeň," předseda správní rady Brněnského centra evropských studií prof. Ing. Emanuel Ondráček uvažuje, jaké jsou šance univerzitních vydavatelů v evropském knižním prostoru a zda potřebujeme vzdělané lidi se zamýšlí PhDr. Jaroslava Králová z Ústavu sociálního lékařství a zdravotní politiky Lékařské fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

Časopis FSetS, který je od začátku úzce spojený s ČR, vydává občanské sdružení Forum sapientiae, přispívá k hledání, rozvíjení a šíření duchovních hodnot, které směřují k uskutečňování všeobecného dobra, jež by mělo být součástí integrujícího úsilí v Evropě i ve světě.

Pavol Erdziak

Slovenské vydavatelstvo, které se specializuje na nejmenší čtenáře - Buvik spolu s nakladatelstvími Artur z Prahy a Domovina v Budyšině vydalo ojedinelý výběr pohádek západních Slovanů. Pojmenovali ho podle lužickosrbské pohádky Zvonící lipka. Na téměř 80 stranách je i historická sloveska a Slovenska v Zvonící lipka podobě šestnácti pohádek.

Jak Pán Bůh stvořil ovce a čert kozy, O dobré Bětušce a nedobré Barušce, Divotvorný mlýnek a Janíček jsou české pohádky podle výběru etnologů z Prahy. Nejen tyto, ale i pohádky dalších tří zemí pestrobarevně ilustrovala česká malířka Helena Zmatlíková.

Pozoruhodný mezinárodní projekt před Vánocemi potěší děti různých národností, protože knížka samostatně vyšla v češtině (Zvonící lipka), slovenštině (Spievajúca lipka), němčině (Die gläserne Linde) a jazyku Lužických Srbů (Klinkotata lipka).

PE

Josefa Abrháma nejvíce proslavily role svůdníka Začátek herectví na bratislavské VŠMU

Podobně jako koncem sedmdesátých let, kdy většina televizních diváků nedočkavě čekávala na další díl televizního seriálu Jaroslava Dietla Nemocnice na kraji města, čekáváme i nyní týden co týden na další díl již třetího pokračování tohoto seriálu s dodatkem ...po dvaceti letech, jehož autorem je však Jan Očenášek skrývající se za pseudonymem Petr Zikmund. Jak je jistě známo, Jaroslav Dietl zemřel krátce po vytvoření prvních třinácti dílů.

Ústřední postavou třetího pokračování seriálu se stal primář ortopedie Arnošt Blažej, kterého diváci v první části zrovna moc rádi neměli.

Působil totiž jako moc velký světák na tak malé městečko a navíc mnozí nesympatizovali s jeho tajným vztahem s mladičkou sestrou Inou. Image si trochu polepšil až v předposledním díle, kdy se konečně nějak rozhodl - opustil manželku a dvě děti a rozhodl se žít s Inou. Málokdo však ví, že Josef Abrhám, který ztvárňuje doktora Blažeje, klidně mohl být našinec, tedy příslušník české menšiny žijící na Slovensku. Aspoň

v Slovenském národním divadle jako Štefan Rosival, který do své smrti patřil k aktivním členům Českého spolku na Slovensku. Pro úplnost snad je potřebné dodat, že Josef Abrhám hrál v Divadle československé armády, v Činoherním klubu a v Národním divadle a vytvořil také celou řadu filmových rolí, například ve snímcích Křik, Každý den odvalu, Partie krásného dragouna, Marečku, podejte mi pero, často reprizovaném filmu Vrchní, prchnil!, dále ve snímcích Konec starých časů, Šakalí léta,

Všichni moji blízcí a v dalších. Za roli policisty ve filmu Jana Hřebejka Šakalí léta (1993) dostal Českého lva. Ale již dlouho ho diváci na žádném divadelním jevišti vidět nemohou, ani jako hosta. Divadelní role už prostě nepřijímá. Zastává totiž názor, že není dobré, když všichni herci dělají všechno, tedy hrají v divadle, v televizi i ve filmu a upřednostňuje podobnou praxi, jaká je ve Spojených státech, kde jsou jen divadelní nebo jen filmoví herci.

Seriál Nemocnice na kraji města po dvaceti letech plyne tak, jak plyne život a před kamerou se sešla většina původních herců. Primář Blažej se opět zamiluje a opět podvádí svou ženu, sympatická a obětavá Alžběta Čeňková (Eliška Balzerová) zůstala sama bez dětí a řeší problémy spojené s menopauzou, přítelkyně z operačního sálu Dana Krá-

lová (Jana Štěpánková) bůhvíproč se neumí vyrovnat s touhou své dcery, která chce vědět, kdo je jejím otcem, chování doktora Machovce (Tomáš Töpfer) už lecky není ani dravé právě tak jako jeho ambiciózní manželky psychiatricky (Barbora Hrzánová). Řidič sanitky a bývalý manžel Iny Roman Jáchym (Jaromír Hanzlík) udělal kariéru a stal se starostou Boru, podobně jako podlézavec Cvac (Josef Vinklár), který dosáhl životní mety na úrovni náměstka ministra zdravotnictví.

Zápletek je mnoho a část z nich se točí kolem dětí hlavních postav. V tomto pokračování seriálu však už některé postavy nevidíme, například doktora Štrossmajera, který se stal legendou kvůli svým názorům a průpovídkám, zejména té o hlouposti a vznášející se holubičce. Zemřel totiž v posledním díle starého seriálu, tenkrát ho oplakával bezmála celý národ a jeho představitel Miloš Kopecký se s tímto světem rozloučil v roce 1996. Představitelka doktorky Fastové Dana Medřická, s níž prožil primář Sova (Ladislav Chudík) milostný vztah v obvodní ordinaci v Týništi, zemřela po dokončení druhého pokračování v roce 1983. Bývalého primáře Vrtišku (Ladislav Pešek) nenavštívíme ani v Domově seniorů, kde tráví pokojný život primář Sova. L. Pešek zemřel v roce 1986. A ještě jedna známá tvář se na televizní obrazovce v žádném novém filmu neobjeví - tvář Vladimíra Menšíka, který zemřel v roce 1988. V původním seriálu byl vedoucím Pěnkavovy brigády.

Zda třetí pokračování nejúspěšnějšího českého seriálu s novými tvůrci a s novými hereckými tvářemi naváže na dosavadní úspěch bude zřejmé až po posledním díle.

MIŠ

MIŠ

Zdeněk Dvořák byl nejlepší

Fotografický nadšenec Zdeněk Dvořák ze Znojma se stal absolutním vítězem fotosoutěže slovenského měsíčníku Watt foto - video. Ze slavnostního vyhodnocení v Slovenském národním muzeu si v prosinci odnesl profesionální digitální fotoaparát Olympus E-1 v hodnotě 109 000 Sk.

„Je to pěkná cena, kterou si rád vyzkouším, protože fotografování je mým velkým koníčkem. Zúčastnil jsem se všech kol této soutěže, někde jsem uspěl s čím jsem nepočítal, jindy se moje předpoklady na získání ocenění nespěly. Začínám uvažovat, jestli se nemám dát naplno na fotografování, protože chci ještě víc cestovat po světě,“ svěřil se nám šťastný Z. Dvořák. Záběry Pes ve městě, Psí krasavice, Odraz a Vánoce vyhrál kategorií Zvířata, fotografiemi V pokoji, U okna, Zoubky, Jsme dva zase kategorií Rodina - děti. Reportáží Vánoce v ústavu, kterou dělal na svém pracovišti, skončil druhý.

Čtenáři měli mnoho příležitostí průběžně soutěžit i v dalších tematických okruzích, jako jsou experiment, zátiší, makro, design - architektura, technika okolo nás, sport - pod hladinou a portrét - akt. Organizátoři samostatně vyhodnocovali jednotlivá soutěžní kola spojená s výstavou nejlepších fotografií.

Do závěrečného finále postoupili všichni průběžní výherci, z nichž odborná porota v čele s Karlem Kálayem určovala celkové pořadí. Mezi oceněnými byla i Lucie Svobodová z Prahy.

Pavol Erdziak

se staly výjimečnou maloknižní edicí, kterou Laco Torma podchycuje kreslený a písemný humor. Její křest koncem listopadu v bratislavském legendárním V-klubu byl veselým celovečerním kulturním programem.

V současném slovenském tisku není prostor pro aktuální nebo jinou karikaturu, proto alespoň taková publikační činnost přesvědčuje o neustálých aktivitách kr eslicích humoristů.

„V minulém roce se na ní podíleli mnozí čeští karikaturisté, tentokrát se zapojili jenom Jiří Slíva s Alešem Vyjídákem a Vlastimilem Zábranským,“ konstatoval editor a vydavatel L. Torma (zleva), který křtil humoristické dílko s Karlem Földvárym a Eubomírem Feldekem, Slovákem žijícím v Praze.

PE
Foto: autor

Bratislavský lev se jmenoval

Koncem roku přinesla Česká televize v pořadu *Toulavá kamera* reportáž o zaniklé zoologické zahradě ve Zlíně, v níž odezněly i zajímavosti o původu sochy lva na bratislavském nábřeží.

Zlínskou zoologickou zahradu jako jednu z prvních v tehdejší Československu založil Tomáš Baťa. Neměla dlouhého trvání a za 2. světové války zanikla. Dodnes ale mohou lidé v lesoparku nad Zlínem nalézt pozůstatky starých výběhů a klecí hustě zarostlé v lese, ale v roce 1934, když se tady zoologická zahrada zřizovala, byly všude pěšinky, lavičky a zahrada byla pěkně upravená. Zoo byla původně součástí zámeckého parku ve Zlíně. Podle Vladimíra Štroblika, pracovníka Státního okresního archivu ve Zlíně, už v roce 1930, když byl předán park v zámku ve Zlíně veřejnosti, byla tam už zřízena i klec se zvířátky - zejména pro děti. Podle dobového tisku se tam počátkem roku 1931 nacházelo už 43 zvířat. Postupně přibývali tuleni, mývali, opičky, dančí a srnčí zvěř, jeleni, želvy, papoušci a různé exotické ptactvo. Časem areál parku už nestačil a vyžadoval výstavbu speciál-

ních výběhů a klecí pro šelmy, proto se zoo musela v roce 1934 přestěhovat na Tlustou horu - zalesněný kopec nad Zlínem.

Ozdobou nové zoologické zahrady se stal i pár lvičat - Bety a Cézar. Pohled na stránku tehdejších novin hovoří, že jedno ze lvičat zahradě věnoval cirkus Rebernigg, "který právě prodléval ve městě". **Právě lev Cézar stál ve druhé polovině 30. let modelem sochaři Bohumilu Kafkovi ke zhotovení Štefánikova pomníku v Bratislavě, jehož součástí byla bronzová socha lva bráničho tehdejší československý státní znak.** Sochař si tehdy Cézara půjčil na půl roku do Prahy a zlínské městské radě napsal: "Bude pod stálým zvěrolékařským dohledem, neboť bude ke mně často docházeti pan profesor dr. Bílek, předseda družstva zoologické zahrady v Praze - Troji a profesor zootechniky na České vysoké škole technické v Praze. Podle jeho návodu budu opat-

CÉZAR

řovati správné maso, přiměřeně temperované, i mléko. Lev bude pojištěn na život i proti znehodnocení od chvíle, kdy bude dopraven do Prahy, až do návratu zpět na místo, které sami určíte."

O konci zlínské zoologické zahrady existují pouze dohady, zřejmě ukončila svou činnost během druhé světové války. Poslední informace v místním tisku pochází z roku 1940. Ivo Klika, ředitel současné zoologické zahrady v oboře zámku Lešná nedaleko Zlína, která vznikla v 50. letech, tvrdí, že obě zoo nemají nic společné.

Jak je známo, Cézarova socha stojí v Bratislavě dodnes - dnes už jako symbol československé vzájemnosti bez Štefánika a na jiném místě než původním. K vidění je i vypreparovaná lvice Bety, a to na zámku v Malenovicích. Kastelán Luděk Bubeník o ní říká: "Lvice se dostala do sbírek Zlínského muzea a tato zvířata byla uložena na Lešně, kde měli přírodovědci pracoviště. Když odtamtud dostali začátkem 90. let výpověď, tak se tato zvířata společně i s Betinou přestěhovala k nám na depozit. Jak vidíte, i na ni se už podepsal zub času, chuděra je celá popraskaná, takže to není ani tak od neukázněných návštěvníků, ale je to opravdu časem. Proto uvažujeme, že ji asi zase schováme do depozitáře, aby nebyla ještě víc poškozena."

(ČT/LV)

Nezmaři oslavili čtvrtstoletí

Jediným slovenským koncertem v bratislavském Stredisku kultúry na Vajnorskej ulici oslavila česká skupina Nezmaři 25 let existence. Slavnostní koncert, který byl rezervován rok předtím, představoval přehlídku tvorby této úspěšné kapely, která se může pochlubit nejvyššími cenami z finále Porty a jiných přehlídek trampské písně.

Česká a ruská znělka uvedla populárně-naučný program, co navodilo od začátku úsměvnou atmosféru. Uváděl ho kontrabasista a zpěvák Pavel Dřengubák, který konstatoval, že je na co vzpomínat - a také vzpomínal. Na lidi, kteří se v kapele vystřídali i na písničky. Hned začáteční

Ráno bylo stejný zpíval plný sál, a tak hrající konferenciér v závěru jen spokojeně konstatoval: "Děkujeme vám, my jsme ani nemuseli zpívat."

Jen měsíc smutně svítí, Pramen lásky, milostný duet Do vlasů, Proč nemáš nikde stání, Dál při mně stůj, Děvče za řekou, Tečka, Až nám dojde dech, Hej člověče boží a další písničky vytvořily posluchačskou pohodu a následně přídavky, které čtyřčlenná kapela s potěšením odehrála.

Pavol Erdziak
Foto: autor

Nejen hornictví spojovalo obě města

Na slavnostním aktu při příležitosti 10. výročí zápisu města Banská Štiavnica na Listinu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO, který se konal dne 12. prosince 2003 v kostele sv. Kateřiny, se zúčastnilo mnoho hostů a mezi nimi i delegace partnerského města Kutná Hora. Čeští přátelé si samozřejmě také prohlédli město i okolí a navštívili výrobní podnik Dividend Manufacturing, a.s. V tomto podniku byla továrna na tabák, kde se vyráběly tradiční doutníky a cigarety, nyní zde však vyrábějí kožené sedací soupravy.

Právě výroba tabákových výrobků spojovala kromě hornictví a souvisejících činností obě města. Obě výrobní oblasti však v Banské Štiavnici zůstaly už jen součástí historie. Zde se kdysi vyráběly „Marsky“ a v Kutné Hoře „Startky“ a jiné cigarety. V Banské Štiavnici však tradice výroby cigaret zanikla, ale v Kutné Hoře pokračuje.

P.Heintz